

Forord

Trygve Lavik, Kjetil M. Skjerve og Hein Berdinesen

Gjesteredaktører

trygve.lavik@uib.no

Filosofen Stephen Gardiner (2011) har beskrevet klimaproblemet som en «perfekt moralsk storm». Denne stormen utgjøres av den globale, den intergenerasjonelle og den teoretiske stormen. Den globale stormen er en slags allmenningens tragedie. Alle nasjoner ønsker å redusere utslippene, men så lenge de samme nasjonene ikke greier å bli enige om en rettferdig og forpliktende avtale, er det ingen nasjoner som ser seg tjent med å kutte egne utslipp drastisk.

Ifølge Gardiner er også den intergenerasjonelle stormen en slags allmenningens tragedie, bare enda vanskeligere å løse. I de vanlige eksemplene på allmenningens tragedie vil alle partene som regel profitere på at man greier å komme fram til et felles regelverk som forplikter alle til å ta vare på allmenningen. Men en person over 50 år vil tenke at klima neppe vil bli et veldig stort problem for ham de årene han har igjen å leve, så han vil ikke ha så mye å tjene på kraftige kutt. Og dette problemet blir gjentatt i neste generasjon. Når hans datter er over 50 vil hun tenke det samme. Dette er tragedien.

Gardiner mener også at det eksisterer en «teoretisk storm». Det er kanskje ikke så lett å assosiere noe «teoretisk» med en storm på havet, men poenget til Gardiner er at vi mangler adekvate teorier å støtte oss til for å løse klimaproblemet. Rådende teorier om institusjoner, moral og politikk kommer til kort i møte med klimaproblemetets kompleksitet. For eksempel er verdens ledende økonomer uenige om hvordan vi bør og kan regne ut «nåverdien» av fremtidige kostnader og nytter ved å innføre klimatiltak i dag. Følgelig blir det vanskelig for beslutningstakere å avgjøre hva som er riktig å gjøre (Gardiner, 2011, s. 247–298).

Gardiner mener at denne perfekte moralske stormen fører til det han kaller for «moralsk korrupsjon». Kompleksiteten til den perfekte stormen tåkelegger hva vi faktisk gjør, nemlig å overføre regningen til andre, og det fører til moralsk korrupsjon, altså til en slags uærlig atferd, som ubegrunnet selvtilfredshet, hyklari, distraksjon, selektivitet, selvbedrag og urimelig klimaskepsis. Norge har blitt kritisert for en slik form for moralsk korrupsjon. CNNs skribent Ivana Kottosová skriver at Norge er ubegrunnet selvtilfredse med sine elektriske biler og busser, siden vår fortsatte oljeproduksjon gjør oss til hyklere. (Kottosová, 2021) Andre former for moralsk korrupsjon vi kan kjenne igjen fra den norske debatten, er distraksjon («vi må ha to tanker i hodet samtidig») og urimelig klimaskepsis.

Gardiners bok gir i første rekke en grundig innføring i klimaetikkenes kompleksitet, men han gir få svar og forslag til løsninger. I dette nummeret av *Norsk filosofisk tidsskrift* presen-

terer vi et sett med artikler som belyser klimaetikken kompleksitet – denne perfekte moralske stormen – ut fra ulike perspektiver. Flere av artiklene inneholder også konstruktive forslag til hvordan vi, ut fra en etisk vurdering, kan håndtere klimaproblemet bedre.

Klimamoralisme står ikke særlig høyt i kurs. Både personer og politiske beslutninger blir gjerne avfeid som moralisme eller symbolpolitikk. Kritikken går som regel ut på at det som gjøres ikke har noen reell effekt på det globale klimaet, og derfor er mer egnet til å gi folk dårlig samvittighet, skygge for tiltak som virkelig monner, eller bare gjøre oss fattigere uten at vi vinner noe på det. Vi kan tenke oss at slike kritikere ville mene at moralisme nettopp er et eksempel på moralsk korrupsjon, dvs. at det tildekker det som er det virkelige problemet. I artikkelen «Klimamoralisme» tar Espen Gamlund tyren ved hornene, og argumenterer for at klimamoralisme er bra, og at vi har en moralsk rett til å utøve klimamoralisme.

I «Karbonfangst i lys av generasjonsrettferdighet» hevder Morten Tønnesen at det å satse på karbonfangst vil være en måte å overføre ansvaret og byrdene ved klimaproblemet til de neste generasjonene. I stedet mener han vi må foreta drastiske kutt nå. Tønnesen begrunner sitt standpunkt både med henvisning til at det vil være rettferdig ut fra et generasjonsperspektiv, og ved å sette opp dypøkologien til Arne Næss som en motsetning til overfladisk og uansvarlig klimafiksing.

I «FNs bærekraftsmål og Norges rolle» diskuterer Jørgen Pedersen hvorvidt FN's bærekraftsmål kan være det teoretiske rammeverket vi trenger for å løse klimaproblemet. FN's bærekraftsmål er ikke perfekt, da det også tillater moralsk korrupsjon i form av såkalt SDG-vasking, som Norge kan kritiseres for å bedrive. Pedersen argumenterer for at Norge må rette opp dette, og ta tak i elefanten i rommet, som er norsk oljeproduksjon.

I «Miljødemokrati og klimaprotest i markedsgjøringens tidsalder» drøfter Øyvind Stokke i hvilken grad et svekket demokrati kan håndtere klimautfordringene. Stokke har klimapolitologen Theresa Scavenius og filosofene Steven Vogel og Jürgen Habermas som utgangspunkt for en konklusjon om at det er utenomparlamentariske aktører og et radikalt demokrati som har drevet de store endringene i offentlig politikk, og som derfor best kan bidra til en mer resolutt håndtering av klimautfordringene.

Hvordan bør vi fordele de enorme kostnadene menneskeheten står overfor i tilknytning til klimaendringer? Et mulig svar er at de statene (og eventuelt de bedriftene og personene) som forårsaker utslippene, er de som bør betale. Et annet mulig svar er at byrden bør fordeles basert på betalingsevne. I artikkelen «Is the beneficiary pays principle essential in climate justice?» foretar Clare Heyward en kritisk analyse av et tredje forslag til fordelingsprinsipp, nemlig at det å *tjene på klimautslippene* medfører ansvar. I og med at Norge har profittert stort på en industri som bidrar til klimaendringer, vil utfallet av diskusjonen kunne gi betydelige utslag på hvor stor del av klimaabyrden Norge bør ta.

Mange nasjonale klimapolitiske beslutninger utsetter grupper som ikke er demokratisk representert for eksistensiell risiko. I «Et grønt demokratisk skifte?» diskuterer Johannes Servan om, og eventuelt på hvilken måte, de berørte gruppene kan sikres demokratisk deltagelse. Servan spør, mer spesifikt, om det å inkludere utenlandske statsborgere i såkalte borgerråd vil kunne bidra til å oppfylle prinsippet om at demokratisk rett til deltagelse skal omfatte alle som kan berøres av klimaendringer.

Vi vil ønske leseren en god reise i denne perfekte moralske stormen, der – for å vri på en berømt passasje fra Immanuel Kant – «tåkebanker og smeltende is forespeiler oss at det finnes et nytt land» (Kant, 2005, A235-236/B295).

Referanser

- Gardiner, S. M. (2011). *A Perfect Moral Storm: The Ethical Tragedy of Climate Change*. Oxford University Press.
- Kant, I. (2005). *Kritikk av den rene fornuft*. Pax Forlag.
- Kottasová, I. (2021, 17. februar) *Norway, the UK and Canada are not climate champions. They are climate hypocrites*. CNN. <https://edition.cnn.com/2021/02/17/world/climate-hypocrites-uk-canada-norway-intl/index.html>